

Πρόταση για την αντιμετώπιση του Ουκρανικού Ζητήματος

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Αγίου Βλασίου Ιεροθέου

Τό Ούκρανικό ζήτημα άπασχολούσε τήν Όρθόδοξη Έκκλησία τό τελευταίο διάστημα, άπό τό 1990 μέχρι σήμερα, περίπου τριάντα χρόνια. Όταν οί Ούκρανοί σχημάτισαν Κράτος, θέλησαν νά αποκτήσουν καί αύτοί αύτοκέφαλη Έκκλησία – Πατριαρχείο. Η Έκκλησία τής Ρωσίας δέν έδωσε τήν συγκατάθεσή της, παρά μόνον έδωσε μιά διευρυμένη αύτονομία, γι' αύτό καί τιμώρησε μέ καθαίρεση αύτούς πού άνεκήρυξαν τήν ούκρανική Έκκλησία σέ Αύτοκέφαλη-Πατριαρχείο. Έκτοτε στήν Ούκρανία ύπήρχε μιά Έκκλησία πού ύπάγεται στήν Έκκλησία τής Ρωσίας καί άλλες δύο παρατάξεις πού ήταν σχισματικές.

Γιά τό θέμα αύτό έγραψα είκοσι (20) κείμενα. Τό πρώτο γράφηκε τό έτος 2008, τό δεύτερο τό έτος 2014 καί τά ύπόλοιπα τά δύο έτη 2018 καί 2019. Στά κείμενα

αυτά μέ απασχόλησε κυρίως ή βαθύτερη αίτία του ζητήματος, από την όποία αναφύονται κατά καιρούς διάφορα άλλα ζητήματα.

Μέ τά κείμενα πού έγραφα προσπάθησα νά αναδείξω έξι σοβαρά ζητήματα. Πρώτον, τό πολίτευμα της Έκκλησίας είναι συνοδικό, αλλά και ιεραρχικό. Δέν μπορεί νά τονίζεται μόνον ή συνοδικότητα, χωρίς την ιεραρχικότητα, γιατί αυτό συνιστά προτεσταντική νοοτροπία. Δεύτερον, ή Αυτόκεφαλη Έκκλησία δέν μπορεί νά λειτουργή ως ανεξάρτητη από όλες τις άλλες Έκκλησίες, ως «Αυτόκεφαλισμός», αλλά είναι αυτοδιοίκητη, όχι όμως και τελείως ανεξάρτητη. Τρίτον, ή Αποστολική Διαδοχή συνδέεται αναπόσπαστα μέ την Αποστολική ζωή και παράδοση μέσα στό μυστήριο της Πεντηκοστής. Τέταρτον, ή Έκκλησία επιλύει τά θέματα πού ανακύπτουν μέ ακρίβεια και οίκονομία, και ή οίκονομία γίνεται κάτω από όρισμένους όρους και απαραίτητες προϋποθέσεις. Πέμπτον, εμφανίζονται κατά καιρούς διάφορες έκκλησιολογικές ασθένειες, θά τις χαρακτηρίζα δυσλειτουργίες του συνοδικού και ιεραρχικού πολιτεύματος της Έκκλησίας, όπως ή θεωρία «περί Τρίτης Ρώμης», οι όποιες αποβλέπουν στην ανατροπή των αποφάσεων των Οίκουμενικών Συνόδων. Έκτον, τό κείμενο για την χορήγηση του Τόμου της αυτόκεφαλίας σέ μία Έκκλησία είχε συμφωνηθί στις πανορθόδοξες διασκέψεις, αλλά μέ ευθύνη της Έκκλησίας της Μόσχας επήλθε διαφωνία στό ποιός θά υπογράφη τόν Τόμο αυτόν.

Κυρίως αυτά τά έξι σημεία μέ απασχόλησαν στά κείμενα πού έγραφα ως Ιεράρχης μιās Τοπικής Έκκλησίας, αλλά και ως Ιεράρχης της καθόλου Έκκλησίας.

Παρατηρώ ότι μερικοί ασχολούνται μέ επί μέρους ζητήματα, τά όποια απολυτοποιούν, και μάλιστα αναλύουν μέ επιμονή ενέργειες πού έγιναν στό παρελθόν, όπως για παράδειγμα ή χορήγηση του Τόμου της Αυτόκεφαλίας πού έδωσε ο Οίκουμενικός Πατριάρχης στην Ούκρανία, χωρίς νά βλέπουν τά νοσογόνα αίτια πού ανέφερα προηγουμένως και χωρίς νά βλέπουν τό παρόν και τό μέλλον.

Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος κατά την Συνεδρίασή της την 28^η Αυγούστου 2019, αφού άκουσε την εισήγηση των δύο Συνοδικών Επιτροπών, ήτοι της Επιτροπής Δογματικών και Κανονικών Ζητημάτων και της Επιτροπής Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων, έλαβε την απόφαση ότι «αναγνωρίζει τό κανονικό δικαίωμα του Οίκουμενικού Πατριάρχου για την παραχώρηση του Αυτόκεφάλου, καθώς και τό προνόμιο του Προκαθημένου της Έκκλησίας της Ελλάδος νά χειρισθεί περαιτέρω τό ζήτημα της αναγνωρίσεως της Έκκλησίας της Ούκρανίας».

Αναμένω νά δημοσιευθί ολόκληρη ή εισήγηση αυτή, καθώς επίσης και τό σκεπτικό πού στηρίζει την απόφαση.

Από δηλώσεις και δημοσιεύματα φαίνεται ότι ο Αρχιεπίσκοπος θα ενημερώσει την Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος που θα συνέλθει σε τακτική Συνεδρίασή της τον προσεχρή Οκτώβριο.

Ανεξάρτητα από το πώς θα εξελιχθεί περαιτέρω το θέμα στην Ιεραρχία, στην βάση του το θέμα αυτό παραμένει ανοικτό προς επίλυση. Δηλαδή, διατυπώνονται επιχειρήματα κανονικά, εκκλησιολογικά, θεολογικά, ένθεν κακειθεν, αλλά κάποια στιγμή πρέπει να αναζητηθεί μία σοβαρή λύση, ώστε να επανέλθει η ενότητα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, που έχει διασαλευθεί.

Με το παρόν κείμενο θα υποβάλω μία συγκεκριμένη πρόταση για την αντιμετώπιση του Ουκρανικού ζητήματος. Αυτό το κάνω με πολύ σεβασμό στους Προκαθημένους των Ορθοδόξων Εκκλησιών, ιδίως στον Οικουμενικό Πατριάρχη Κύριο Βαρθολομαίο. Επιθυμώ να βοηθήσω και όχι να τους υπερβώ. Άλλωστε, γνωρίζω ότι όλα τα θέματα επιλύονται μέσα στο συνοδικό και ιεραρχικό πολίτευμα της Εκκλησίας.

Γνωρίζω σαφέστατα ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο έχει μεγάλη πείρα στην αντιμετώπιση εκκλησιαστικών προβλημάτων. Για παράδειγμα, αντιμετώπισε το σχίσμα, που επικράτησε στην Ελλάδα δέκα επτά χρόνια (1833-1850) με την αυτόγγνωμη ανακήρυξη της Αυτόκεφαλίας, και τό έλυσε με σοφία και διάκριση. Τό ίδιο παρατηρούμε και για άλλες κατά Τόπους Εκκλησίες.

Έτσι, σέβομαι απόλυτα τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, και τά όσα θα καταθέσω στην συνέχεια μέ σεβασμό, κινούνται μέσα στην προοπτική του λόγου: «Δίδου σοφώ άφορμήν και σοφώτερος έσται» (Παρ. θ ' , 9) και του λόγου: «Τώνδε γάρ άκούσας σοφός σοφώτερος έσται, ό δέ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται» (Παρ. α ' , 5).

Έννοείται ότι θα χαρώ πολύ, αν βρεθί ένας καλύτερος τρόπος επίλυσεως του ζητήματος αυτού, διότι κανείς δέν είναι άλάθητος, άφοϋ τό άλάθητον ανήκει στην Εκκλησία που λειτουργεί μέσα στό μυστήριο της Πεντηκοστής μέ Ιεράρχες που συσκέπτονται συνοδικώς και ιεραρχικώς.

Πρίν καταθέσω την πρόταση θα αναφερθώ στην κατάσταση που επικρατούσε στην Εκκλησία κατά τον 4^ο αιώνα, για τό πώς την περιγράφει και πώς την αντιμετώπιζει ό Μέγας Βασίλειος, ό Μεγάλος αυτός Πατέρας της Εκκλησίας.

1. Ο κλονισμός της ενότητας της Εκκλησίας

Η περίοδος μεταξύ της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου (325 μ.Χ.) και της Β΄ (381 μ.Χ.) ήταν ταραγμένη. Έμφανίσθηκαν πολλοί Επίσκοποι και θεολόγοι που προσπαθοϋσαν

νά θεολογήσουν γιά τήν θεότητα τοῦ Λόγου καί τήν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μέ ἀποτέλεσμα νά κλονίζωνται οἱ κατά Τόπους Ἐκκλησίες.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἔζησε αὐτήν τήν περίοδο καί ὡς καλός καί νηφάλιος κυβερνήτης προσπάθησε νά ἀντιμετωπίσῃ τήν κατάσταση. Ὑπάρχει ἕνα καταπληκτικό κείμενό του, στό ὁποῖο διεκτραγωδεῖ τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στίς Ἐκκλησίες. Τότε συγκλήθηκαν περίπου τριάντα Σύνοδοι.

Θά παραθέσω τήν μετάφραση τοῦ ἐκπληκτικοῦ αὐτοῦ κειμένου, τήν ὁποία ἔκανε ἡ φιλόλογος Σωτηρία Καρανάσιου. Νομίζω ὅτι ἡ περιγραφή αὐτή δείχνει παρόμοιες καταστάσεις πού ἐπικρατοῦν καί σήμερα. Γιά τήν εὐχερέστερη ἀνάγνωση τό κείμενο αὐτό θά χωρισθῇ σέ περισσότερες παραγράφους ἀπό τό ἀρχικό.

Μεγάλου Βασιλείου: Διήγησις τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν Ἐκκλησιῶν

«Μέ τί νά παρομοιάσουμε τήν παροῦσα κατάσταση; Αὐτή πού εἶναι παρόμοια μέ κάποια ναυτική σύρραξη, τήν ὁποία ἐτοίμασαν ναυτικοί ἄνδρες φιλοπόλεμοι οἱ ὁποῖοι κρατοῦσαν μίσος μέ τούς ἀντιπάλους ἀπό παλαιές συγκρούσεις. Σκέψου τήν εἰκόνα αὐτήν νά ἐφορμοῦν μέ σφοδρότητα οἱ δύο ἀντίπαλοι στόλοι καί ἔπειτα, ὅταν ἐκραγῇ καί φτάσῃ σέ ἀξεπέραστα ὅρια ἡ μεγάλη ὀργή, νά μάχωνται μέ δύναμη οἱ ἄνδρες. Ἄν θέλῃς ὑπέθεσε ὅτι τά πλοῖα συγχρόνως πλήττονται καί ἀπό σφοδρή θαλασσοταραχή καί ἕνα σκοτάδι ἀπό μαῦρα σύννεφα ἔχει καλύψει τά πάντα, ὥστε νά μήν μποροῦν νά διακριθοῦν φίλοι ἢ ἐχθροί γιατί ἀπό τήν σύγχυση δέν ἀναγνωρίζονται τά σύμβολα.

Καί γιά νά γίνῃ πιό σαφές ἡ εἰκόνα ἃς προσθέσουμε τήν φουσκωμένη θάλασσα πού περιστρέφει τά νερά ἀπό τόν βυθό μέχρι ἐπάνω καί νά πέφτῃ ὀρμητικό τό νερό ἀπό ψηλά, ὥστε νά δημιουργῇται φοβερός κλύδωνας ἀπό τήν θαλασσοταραχή.

(Σκέψου) ἔπειτα νά φυσᾶνε οἱ ἄνεμοι ἀπό ὅλα τά σημεῖα στό ἴδιο σημεῖο καί νά συνταράσσεται ὁλόκληρος ὁ στόλος, καί ἀπό τούς ἀντιπάλους ἄλλοι νά προδίδουν τήν παράταξή τους, ἄλλοι νά αὐτομολοῦν ἀπό τήν ἀγωνία τους, ἐνῶ ἄλλοι νά προσπαθοῦν νά κυβερνήσουν τά σκάφη πού κλυδωνίζονται ἀπό τούς ἀνέμους καί νά ἐπιτεθοῦν στούς ἀντιπάλους, καί νά ἀλληλοσκοτώνωνται ἀπό τήν ἀνταρσία πού ἔφερε ὁ φθόνος γιά τούς νικητές καί ἡ ἐπιθυμία νά νικήσῃ ὁ καθένας μόνος του.

Καί μέσα σέ ὅλα αὐτά φαντάσου ἕναν φοβερό καί ἀνάμεικτο θόρυβο σέ ἐκεῖνο τό σημεῖο ἀπό τούς ἀνέμους πού σφυρίζουν, ἀπό τόν πάταγο τῶν πλοίων, ἀπό τό κόχλασμα τῆς τρικυμίας, ἀπό τήν βουή τῶν πολεμιστῶν πού ἀφήνουν τίς κραυγές τους ἀνάλογα μέ τό τί παθαίνουν, καί ἐξ αἰτίας ὅλων αὐτῶν νά μήν ἀκούγεται ἡ

φωνή οὔτε τοῦ ναυάρχου οὔτε τοῦ κυβερνήτη, ἀλλά νά ἐπικρατῇ φοβερή ἀταξία καί σύγχυση μέ ὅλα αὐτά τά ὑπερβολικά κακά, ὥστε νά κάνουν μεγάλα λάθη ἀπό ἀπόγνωση γιά τήν ζωή τους.

Πρόσθεσε σέ ὅλα αὐτά καί τήν βαρύτατη ἀσθένεια τῆς δοξομανίας, ὥστε, ἐνῶ τό καράβι πάει στόν βυθό, οἱ ἐπιβάτες νά μαλώνουν μεταξύ τους γιά τά πρωτεῖα.

Πήγαινε τώρα ἀπό τήν εἰκόνα σέ αὐτό τό ἴδιο τό κακό. Μήπως καί παλαιότερα τό ἀρειανικό σχίσμα, ἀφοῦ ἀποχωρίσθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ σάν ἀντίπαλη μερίδα, δέν ἦταν ἡ μοναδική ἐχθρική παράταξη; Ὅταν μετά ἀπό μακροχρόνια καί φοβερή ἔριδα ἄρχισαν τόν φανερό πόλεμο ἐναντίον μας, τότε ὁ πόλεμος διαχωρίσθηκε σέ πολλά μέρη καί μέ μύριους τρόπους, ὥστε νά ὑπάρχη σέ ὅλους ἕνα ἀδιάλλακτο μίσος λόγω τοῦ γενικοῦ ἐχθρικοῦ κλίματος καί λόγω τῆς ὑποψίας τοῦ ἐνός πρός τόν ἄλλον.

Αὐτός ὁ σάλος τῶν Ἐκκλησιῶν δέν εἶναι πιό ἄγριος ἀπό τήν κάθε θαλασσοταραχή; Κατ' αὐτόν τόν σάλο ἔχει μετακινηθῇ κάθε ὄριο πού ἔθεσαν οἱ Πατέρες, κάθε θεμέλιο καί κάθε δογματικό ὄχυρό ἔχει διασαλευθῇ. Τά πάντα συγκλονίζονται καί σείονται καθῶς στηρίζονται σέ σαθρή βάση. Ἀλληλοκαταστρεφόμαστε μέ τό νά ἐπιτιθέμεθα ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Κι ἂν δέν σέ προφτάσῃ ὁ ἐχθρός, σέ πληγώνει ὁ σύντροφος. Καί ἂν πέσης πληγωμένος, σέ καταπατᾷ ὁ συμπολεμιστής. Τόση κοινωνία ἔχουμε μεταξύ μας, ὅσο ἀπό κοινοῦ μισοῦμε τούς ἐχθρούς μας. Καί ὅταν περάσουν οἱ ἐχθροί, τότε βλέπουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον ὡς ἐχθρό.

Ἀκόμη δέ ποιός θά μπορούσε νά μετρήσῃ τό πλῆθος τῶν ναυαγίων; Ἄλλοι βυθίζονται ἀπό ἐπίθεση τῶν ἐχθρῶν, ἄλλοι ἀπό τήν καλυμμένη ἐχθρα τῶν συμμάχων, ἄλλοι ἀπό τήν ἀπειρία τῶν ἡγετῶν τους. Ὀλόκληρες Ἐκκλησίες βυθίσθηκαν αὐτανδρες, ἐπειδὴ ἔπесαν ἐπάνω σέ δόλιους αἰρετικούς ὑφάλους, ἄλλοι παρέλαβαν τήν διακυβέρνηση τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά ναυάγησαν στήν πίστη, ἐπειδὴ δέν ἤθελαν νά ἀκολουθήσουν τό σωτήριο πάθος. Οἱ ταραχές πού προέρχονται ἀπό τούς ἄρχοντες τοῦ κόσμου τούτου καί ἀνατρέπουν τούς λαούς δέν εἶναι σφοδρότερες ἀπό κάθε θύελλα καί καταιγίδα;

Πράγματι, θλιβερό καί σκυθρωπό σκοτάδι ἔχει καλύψει τίς Ἐκκλησίες, ἐπειδὴ ἔχουν ἐκδιωχθῇ οἱ λαμπτήρες πού τοποθέτησε ὁ Θεός στόν κόσμο γιά νά φωτίζουν τίς ψυχές τῶν λαῶν. Καί ἐνῶ ἤδη ὑπάρχει ὁ φόβος νά διαλυθῇ τό πᾶν, ἡ ὑπερβολική μεταξύ τους φιλονικία δέν τούς ἐπιτρέπει νά δοῦν τόν κίνδυνο. Περισσότερο ὑπολογίζεται ἡ προσωπική βλάβη παρά τό κοινό καί δημόσιο συμφέρον, στόχος εἶναι ἡ ἐπικράτηση στούς ἀντιπάλους παρά τό κοινό καλό, καί ἡ ἱκανοποίηση τοῦ ἐγωῖσμοῦ ἀπό τίς μελλοντικές ἀμοιβές. Γι' αὐτό ὅλοι, μέ ὅποιον τρόπο μποροῦν, σηκώνουν φονικά χέρια ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου. Κάποια

τραχεία κραυγή από αυτούς που αντιμάχονται μεταξύ τους, μία άκατανόητη βοή και ένας δυσδιάκριτος ήχος από τούς συνεχείς θορύβους έχει γεμίσει όλη τήν Ἐκκλησία καί διαστρέφεται τό εὐθές δόγμα τῆς εὐσεβείας ἀπό τίς ὑπερβολές καί τίς ἐλλείψεις.

Ἄλλοι μέ τήν σύγχυση τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος ὁδηγοῦνται στόν Ἰουδαϊσμό, ἄλλοι μέ τό νά δέχωνται ἀντίθεση τῶν φύσεων ὁδηγοῦνται στόν Ἑλληνισμό. Οὔτε ἡ θεόπνευστη Γραφή ἀρκεῖ νά τούς συμβιβάσῃ, οὔτε οἱ ἀποστολικές παραδόσεις μποροῦν νά τούς συμφιλιώσουν.

Μία εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς φιλίας, τό νά ὁμιλῇ κανεῖς κολακευτικά. Γιά τήν δημιουργία δέ τῆς ἑχθρας εἶναι ἀρκετό τό νά μήν συμφωνῇ κάποιος μέ τήν γνώμη τοῦ ἄλλου. Ἡ ὁμοιότητα τοῦ σφάλματος προκαλεῖ ἐμπιστοσύνη περισσότερο ἀπό κάθε συνωμοσία γιά τήν συμμετοχή σέ ἀνταρσία.

Θεολόγος δέ εἶναι ὁποιοσδήποτε, ἔστω κι ἂν ἡ ψυχή του εἶναι στιγματισμένη ἀπό μύριες κηλίδες. Γι' αὐτό οἱ νεωτεριστές βρίσκουν εὐκόλα πολλούς συνεργάτες στήν ἀνταρσία τους. Γι' αὐτό καί αὐτοχειροτόνητοι πού ἐπιδιώκουν μέ κάθε μέσον τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἔχουν ἀναλάβει τήν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, ἀγνοώντας τήν οἰκονομία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί ἐνῶ οἱ εὐαγγελικοί θεσμοί βρίσκονται σέ παντελῇ σύγχυση λόγω τῆς ἀταξίας, ὑπάρχει ἀπερίγραπτη σπουδή γιά τά ἀξιώματα καί ὁ καθένας ἀπό αὐτούς πού θέλουν νά ἐπιδειχθοῦν ἀγωνίζεται ὁ ἴδιος νά ἀνέλθῃ στό ἀξίωμα. Λόγω αὐτῆς τῆς φιλαρχίας ἐπικρατεῖ πολύ μεγάλη ἀναρχία μεταξύ τῶν λαῶν. Γι' αὐτό οἱ συστάσεις τῶν ὑπευθύνων εἶναι ἀνώφελες καί χωρίς ἀποτέλεσμα, γιατί ὁ καθένας λόγω τῆς ἀμάθειας καί τοῦ ἐγωῖσμοῦ πιστεύει ὅτι πρέπει νά ἐξουσιάζῃ καί ὅχι νά ὑπακούῃ στούς ἄλλους.

Γι' αὐτό καί θεώρησα ὅτι εἶναι προτιμότερο νά σιωπήσω παρά νά ὁμιλήσω, γιατί μέσα σέ τόσους θορύβους εἶναι ἀδύνατον νά εἰσακουσθῇ ἡ φωνή κάποιου ἀνθρώπου. Γιατί, ἂν εἶναι ἀληθινοί οἱ λόγοι τοῦ «Ἐκκλησιαστῆ», «οἱ λόγοι τῶν σοφῶν ἀκούγονται ὅταν ἐπικρατῇ ἡσυχία», δέν θά ταίριαζε στήν παρούσα κατάσταση νά ὁμιλήσω γι' αὐτά. Ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι καί τό προφητικό λόγιο: «ὁ συνετός θά σιωπήσῃ κατά τόν καιρό ἐκεῖνο διότι ὁ καιρός εἶναι πονηρός».

Καί πράγματι εἶναι πονηρός ὁ καιρός, διότι ἄλλοι φροντίζουν νά πέσῃ κάτω κάποιος, ἄλλοι χοροπηδοῦν γύρω ἀπό αὐτόν πού ἔπεσε, ἄλλοι ἐπικροτοῦν τήν πτώση καί δέν ὑπάρχει κάποιος πού ἀπό συμπάθεια θά δώσῃ τό χέρι του νά σηκωθῇ αὐτός πού γονάτισε. Ἄν καί κατά τόν παλαιό νόμο κατακρίνεται ἀκόμη καί αὐτός πού προσπέρασε μέ ἀδιαφορία τό ζῶο τοῦ ἐχθροῦ πού γονάτισε ἀπό τό βάρος. Τώρα, ὅμως, δέν ἰσχύουν τά ἴδια. Γιατί; Διότι γενικῶς ψυχράνθηκε ἡ ἀγάπη, ἐξαφανίσθηκε ἡ σύμπνοια μεταξύ τῶν ἀδελφῶν, ἀγνοεῖται ἀκόμη καί τό ὄνομα τῆς

όμόνοιας, χάθηκαν οι νουθεσίες από αγάπη, δεν υπάρχει πουθενά χριστιανική συμπάθεια, δεν χύνεται πουθενά δάκρυ συμπάθειας. Δεν υπάρχει αυτός που θα στηρίξη τον ασθενή στην πίστη, αλλά έχει ανάψει τόσο μίσος μεταξύ των συμπολιτών, ώστε ο καθένας χαίρεται περισσότερο με τις συμφορές του πλησίον παρά με τα δικά του επιτεύγματα. Όπως συμβαίνει με τις επιδημίες, που και όσοι προσέχουν με ακρίβεια την δίαιτα υποφέρουν εξίσου με τους άλλους, έπειδή λόγω της συναναστροφής με τους ασθενείς ασθενούν και αυτοί, έτσι και τώρα έξομοιωθήκαμε όλοι μεταξύ μας, γιατί σαν επιδημία ή φιλονικία ή όποια κατέλαβε τις ψυχές μας μάς οδήγησε στο να φροντίζουμε για το κακό.

Γι' αυτό και στίς θέσεις των δικαστών κάθονται πρόσωπα χωρίς έλεος και σκληρά σέ' όσους σφάλλουν, ενώ από την άλλη υπάρχουν αγνώμονες κριτές που αντιμετωπίζουν δυσμενώς τα κατορθώματα και, όπως φαίνεται, τόσο πολύ έχει στερεωθή το κακό, ώστε γίναμε πιο άλογοι και από τα άλογα ζώα. Διότι εκείνα κάνουν μία ειρηνική αγγέλη μεταξύ τους, σέ' μάς όμως αυτός ο φοβερός πόλεμος έχει ξεσπάσει έναντίον των όμοφύλων μας.

Γιά όλους αυτούς τους λόγους έπρεπε να σιωπήσω, αντίθετα, όμως, από την άλλη μεριά μέ' εΐλκυε ή αγάπη, ή όποία δεν ζητά το δικό της συμφέρον και απαιτεί να υπερνικᾷ κανείς όλες τις δυσκολίες των καιρών και των πραγμάτων. Μας δίδαξαν οι τρεις παΐδες, που ρίφθηκαν στην βαβυλώνια κάμινο, ότι ακόμη κι αν δεν υπάρχει κανένας σύμμαχος της εύσεβείας, πρέπει κανείς να επιτελῇ και μόνος τό καθήκον του. Αυτοί μέσα από την φλόγα της καμίνου ύμνοῦσαν τον Θεό, χωρίς να υπολογίζουν τό πλήθος των άσεβων, αλλά οι τρεις τους ήταν αρκετοί για να στηριχθοῦν μεταξύ τους.

Γι' αυτό οὔτε και έμας μάς φόβισε τό πλήθος των αντιπάλων, αλλά, αφοῦ στηρίξαμε την έλπίδα στην βοήθεια του Αγίου Πνεύματος, διακηρύξαμε μέ' παρρησία την αλήθεια. Άλλωστε θά ήταν τό πιο παράλογο από όλα, αν αυτοί, που βλασφημοῦν τό Πνεῦμα εξαγγέλλουν μέ' τόσο θράσος και μέ' τόση εύκολία την άσέβειά τους, ενώ έμεΐς που έχουμε τέτοιον σύμμαχο και συνήγορο να διστάζουμε να υπηρετήσουμε την διδασκαλία, ή όποία έφθασε μέχρις έμας μέ' την παράδοση των πατέρων και διασώθηκε μέ' την μνήμη από γενεά σέ' γενεά. Επί πλέον ενίσχυσε αυτήν την διάθεσή μας ή φλόγα της εΐλικρινοῦς αγάπης σου, ή σοβαρότητα και ή πραότητα του χαρακτήρα σου, τά όποια ήταν έγγύηση ότι δεν θά γίνονταν γνωστά σέ' πολλούς όσα θά γράφονταν. Όχι γιατί ήταν άξια να αποκρυφθοῦν, αλλά γιατί δεν έπρεπε να ριφθοῦν τά μαργαριτάρια στους χοίρους.

Αυτά εΐχα να πῶ έγώ. Γιά σένα όμως, αν μέν εΐναι αρκετά όσα έχουν λεχθῇ, ᾶς μήν γίνεται πλέον λόγος γι' αυτό τό θέμα. Αν όμως σοῦ φανοῦν έλλιπῇ, δεν θά μέ' πειράξη να ασχοληθῇς φιλόπονα μέ' την έρευνα και μέ' έρώτηση όχι έριστική να

συμπληρώσης τήν γνώση σχετικά μέ τό θέμα. Εὐχομαι νά βοηθήσῃ ὁ Κύριος ὥστε εἴτε διά μέσου ἐμοῦ εἴτε μέσω ἄλλων νά συμπληρωθοῦν τά ἐλλείποντα μέ τήν γνώση, ἡ ὁποία δίνεται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα σέ ὅσους εἶναι ἀντάξιοι αὐτῶν τῶν δωρεῶν».

Περίληψη καί σχόλιο

Τό κείμενο αὐτό πού παρατέθηκε σέ μετάφραση εἶναι ἐκπληκτικό καί περιγράφει τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στήν Ἐκκλησία τόν 4ο αἰώνα μ.Χ. καί μάλιστα παρουσιάζεται μέ καταπληκτικό τρόπο ἀπό τόν Μέγα Βασίλειο καί δείχνει τόν τρόπο πού τήν ἀντιμετώπισε ὁ Μέγας αὐτός Ἱεράρχης τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καί Οἰκουμενικός διδάσκαλος. Ἐνδεικτικῶς θά τονισθοῦν μερικά σημεία.

1.Σέ αὐτό τό κείμενο περιγράφονται μέ λεπτομερῇ καί ἀκριβῇ τρόπο τά ὅσα συμβαίνουν σέ μιά ναυμαχία. Ἡ ὅλη εἰκόνα εἶναι ἐκρηκτική ἀπό τήν σύρραξη τῶν πλοίων, τήν δύναμη τῶν πολεμιστῶν, τήν τρικυμία τῆς θάλασσας, τό σκοτάδι τῆς νύκτας, τήν δύναμη τῶν ἀνέμων, τήν ἀλληλοεξόντωση τῶν πολεμιστῶν, τόν θόρυβο πού προκαλοῦν τά πλοῖα, τήν κραυγή τῶν ἀνθρώπων, τήν ἀταξία πού ἐπικρατεῖ, τό βύθισμα τῶν πλοίων, ἀλλά καί τήν διαμάχη τῶν ἀνθρώπων γιά τά πρωτεῖα, ἀκόμη καί σέ αὐτήν τήν φρικτή κατάσταση.

2.Ὅλα αὐτά τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς ναυμαχίας ὁμοιάζουν μέ τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στίς Ἐκκλησίες λόγω τῆς αἵρέσεως τοῦ Ἀρείου, ἀλλά καί τῆς αἵρέσεως τῶν Πνευματομάχων. Πρόκειται γιά ἕναν σάλο στίς Ἐκκλησίες, πού ὁμοιάζει μέ θαλασσοταραχή, ἀφοῦ μετακινοῦνται τά ὅρια καί τά θεμέλια πού ἔθεσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπικρατεῖ μιά διαμάχη μεταξύ τῶν Ἐπισκόπων καί τῶν Χριστιανῶν. Βυθίζονται οἱ Χριστιανοί ἀπό τούς ἐχθρούς, ἀλλά καί ἀπό τήν ἀπειρία τῶν ἡγετῶν. Ἀκόμη βυθίσθηκαν Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ὁμοιάζουν μέ πλοῖα, ἐπειδή προσέκρυσαν σέ ὑφαλούς αἵρετικῶν, ἀλλά καί ὅσοι ἀνέλαβαν τήν κυβέρνησι τῶν Ἐκκλησιῶν ναυάγησαν κατά τήν πίστη. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολεμική ἀπό τούς ἄρχοντες, ἐπικρατεῖ σκοτάδι πνευματικό, φιλονικία μεταξύ τῶν Χριστιανῶν. Φονεύει ὁ ἕνας τόν ἄλλο, διαστρέφονται τά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς θεολόγοι ἀναδεικνύονται αὐτοί πού ἔχουν πολλές κηλίδες, καί ἀκόμη, ἐνῶ εἶναι αὐτοχειροτόνητοι, ἀνέλαβαν τήν διοίκησι τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπικρατεῖ μεγάλη φιλαρχία.

3.Ἐπειδή ὁ Μέγας Βασίλειος ἔβλεπε ὅλη αὐτήν τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στήν Ἐκκλησία, ὁμολογεῖ ὅτι προτιμοῦσε νά μὴν ὁμιλήσῃ, γιατί δέν θά τόν ἄκουγε κανένας, καί προτίμησε τήν σιωπή. Οἱ καιροί εἶναι πονηροί. Δέν ὑπάρχει συμπάθεια, ἀλλά ἄλλοι ἐπιδιώκουν τήν πτώσι τῶν ἀντιπάλων τους, ἄλλοι

χοροπηδοῦν γι' αὐτόν πού ἔπεσε, ἄλλοι ἐπικροτοῦν τήν πτώση τοῦ ἄλλου.

Ἔτσι, φυγαδεύθηκε ἡ ἀγάπη, δέν ὑπάρχει συμπάθεια, ἄναψε τό μίσος καί χαίρονται μέ τίς συμφορές τῶν ἄλλων. Συμβαίνει ὅ,τι καί στίς ἐπιδημίες ἀπό τίς ἀρρώστιες, ἀφοῦ ὅλοι ἔχουν ἀρρωστήσει. Ὑπάρχουν σκληροί δικαστές καί ἀγνώμονες κριτές.

4. Παρά τό ὅτι σέ αὐτήν τήν κατάσταση ὁ Μέγας Βασίλειος προτιμοῦσε νά σιωπήσῃ, ὅμως τόν ὑπερνίκησε ἡ ἀγάπη καί γράφει αὐτό τό κείμενο στόν φίλο του Ἀμφιλόχιο Ἰκονίου πού τόν ἐρώτησε σχετικῶς. Σέ αὐτό παρακινήθηκε ἀπό τούς Τρεῖς Παῖδες στήν Βαβυλώνα, πού ρίφθηκαν στήν κάμινο, γιατί θεώρησαν ὅτι πρέπει κανεῖς νά ἐπιτελῇ τό καθήκον του, ἔστω καί ἂν δέν ὑπάρχῃ κανένας ἄλλος σύμμαχος στήν εὐσέβεια. Οἱ Τρεῖς Παῖδες ὕμνοῦσαν τόν Θεό μέσα ἀπό τήν φλόγα τῆς καμίνου, καί ἦταν ἀρκετό νά στηριχθοῦν μεταξύ τους.

Ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει ὅτι, ὅπως οἱ Τρεῖς Παῖδες στήν κάμινο τοῦ πυρός, ἔτσι καί αὐτόν δέν τόν φόβησε τό πλῆθος τῶν ἀντιπάλων, ἀλλά διακήρυξε τήν ἀλήθεια μέ παρρησία, ἀφοῦ στηρίξε τήν ἐλπίδα στήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, προσέφερε τήν διδασκαλία πού κληρονόμησε ἀπό τούς Πατέρες.

Στό τέλος λέγει στόν παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, στόν ἅγιο Ἀμφιλόχιο Ἰκονίου, ὅτι ἂν εἶναι ἀρκετά ὅσα ἔγραψε ἔχει καλῶς, ἂν ὅμως φανοῦν ἐλλιπῇ, δέν τόν πειράζει νά ἀσχοληθῇ μέ φιλοπονία καί νά συμπληρώσῃ τό θέμα. Εὐχεται, λοιπόν, νά βοηθήσῃ ὁ Κύριος εἴτε διὰ αὐτοῦ εἴτε διὰ μέσου ἄλλων νά συμπληρωθοῦν τά ἐλλείποντα μέ τήν γνώση πού δίνεται ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα, σέ ὅσους εἶναι ἀντάξιοι αὐτῶν τῶν δωρεῶν.

Οἱ λόγοι αὐτοί τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μέ ἐκφράζουν ἀπόλυτα. Καί σήμερα ἐπικρατεῖ παρόμοια κατάσταση στήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μέ μία ναυμαχία καί ἕναν πόλεμο, ἀλλά ἀκόμη καί μέ ἐπιδημία ἀσθενειῶν. Αὐτό φαίνεται στήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ σέ ὅλες τίς Ἐκκλησίες, ἰδίως στήν Οὐκρανία. Στήν κατάσταση αὐτή, ἄλλοτε σιωπᾷ κανεῖς, γιατί αἰσθάνεται ὅτι δέν θά εἰσακουσθῇ, ἄλλοτε ἀπό ἀγάπη τολμᾷ νά μιλήσῃ μέσα ἀπό τό καμίνι τοῦ πυρός.

Τελικά, καί ὅταν γράφουμε, πρέπει νά ἔχουμε τήν αἴσθηση ὅτι αὐτά εἶναι ἐλλιπῇ καί καταθέτοντας αὐτήν τήν ἐλλιπῇ γνώση, τά ἀφήνουμε στόν Θεό γιά νά τά συμπληρώσῃ μέ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θά φωτισθῇ ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἐμεῖς κάνουμε τό καθήκον μας καί τό ἐμπιστευόμαστε στήν Ἐκκλησία γιά νά τό κρίνη, νά τό ἀπορρίψη ἢ νά τό ἀξιοποιήση. Μέ αὐτό τό πνεῦμα τολμῶ νά γράψω τά ἐπόμενα καί μέ αὐτό τό πνεῦμα πρέπει νά διαβασθοῦν. Ἰσχύει καί ἐδῶ ὁ λόγος τοῦ ποιητῆ Νίκου Καρούζου: «Μή μέ διαβάσετε ὅταν ἔχετε δίκιο», ὅταν εἴσθε πεπεισμένοι γιά τήν ὀρθότητα καί τό ἀλάθητο τῆς ἀποψῆς σας.

2. Ἡ σύγχρονη κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας μέ ἀφορμή τό Οὐκρανικό θέμα

Θά ἀναφέρω τά ὑπάρχοντα δεδομένα (γιά τό σύγχρονο Οὐκρανικό θέμα) καί τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο τό θέμα θά μπορούσε νά ἐπιλυθῇ.

α) Τά ὑπάρχοντα δεδομένα

Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου φθάσαμε στά ἐξῆς περιπεπλεγμένα σημεία.

Πρῶτον. Μέ Πανορθόδοξες διασκέψεις ἐπῆλθε συμφωνία στό κείμενο γιά τήν χορήγηση τῆς αὐτοκεφαλίας σέ μιά Ἐκκλησία. Ἡ διαφωνία ἔγινε στό ποιός θά ὑπογράφη τόν Τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, καί γι' αὐτό δέν ἐλήφθη ἀπόφαση.

Κατόπιν τούτου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης χορήγησε τήν αὐτοκεφαλία στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας, ὅπως τό ἔκανε καί σέ ἄλλες κατά τόπους Ἐκκλησίες, κατά τό λεγόμενο ἐθιμικό δίκαιο, ἡ ὁποία αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἀποτελέσθηκε ἀπό τήν σχισματική ὁμάδα τοῦ καθαιρεθέντος Φιλαρέτου καί τήν σχισματική ὁμάδα τοῦ Μακαρίου, γιά τήν ὁποία ἀμφισβητοῦνται τόσο ἡ ἱερwsύνη ὅσο καί ἡ ἀποστολική διαδοχή. Θεωρῶ ὅτι τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἀφοῦ ἀξιολόγησε τήν κατάσταση πού ὑπάρχει στήν Οὐκρανία, κυρίως, ἀφοῦ κατάλαβε πλήρως τήν τακτική τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας σέ βάρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, χορήγησε τήν αὐτοκεφαλία, καί πιστεύω ὅτι δέν θά τήν ἀνακαλέση.

Δεύτερον. Τό Πατριαρχεῖο Μόσχας δέν δέχθηκε τήν ἀπόφαση αὐτή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιά τήν χορήγηση τῆς αὐτοκεφαλίας στήν Οὐκρανία, εἶναι ἀντίθετο μέ τήν παρέμβαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν Οὐκρανία. Μάλιστα δέ ἐν ὅψει καί τῆς ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιά τήν χορήγηση τῆς αὐτοκεφαλίας, ἔπαυσε τήν μνημόνευση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου στά Δίπτυχα καί ἀκόμη συνέστησε στούς Ρώσους καί Οὐκρανοῦς νά μήν ἔχουν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ Ἐκκλησίες πού μνημονεύουν τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη.

Κατά τήν γνώμη μου, ἀπό ὅ,τι φαίνεται μέχρι τώρα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας γιά

διαφόρους λόγους δέν θά ὑποχωρήσῃ καί δέν θά δεχθῇ τετελεσμένα γεγονότα στήν Οὐκρανία. Θεωρῶ, ὅτι καί ἂν μερικές Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀναγνωρίσουν τήν αὐτοκεφαλία τῆς Οὐκρανίας, τό πρόβλημα θά παραμείνῃ ἐφ' ὅσον δέν θά τό ἀποδεχθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας.

Τρίτον. Οἱ λοιπές Αὐτοκέφαλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, γιά διαφόρους λόγους, βρίσκονται σέ στάση ἀναμονῆς ἢ ὑποστηρίζουν τήν Μόσχα. Εἶναι διστακτικές νά ἀναγνωρίσουν τόν Ἐπιφάνιο ὡς Προκαθήμενο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας. Δέν γνωρίζω τί θά ἀποφασίσουν στό προσεχές διάστημα. Πάντως κατά τήν ἐνθρόνιση τοῦ Ἐπιφανίου δέν παρευρέθησαν ἐκπρόσωποι τῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πλὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί δέν ἀπεστάλησαν συγχαρητήριες εὐχές γιά τήν ἀνάληψη τῆς προεδρίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας.

Τέταρτον. Στήν Οὐκρανία ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἔκρυθμη ἡ ἐκκλησιαστική κατάσταση. Ὑπάρχει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἐπιφάνιος ὡς Προκαθήμενος τῆς Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας, ὁ Μητροπολίτης Ὀνούφριος πού ὑπάγεται στήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, καί ὁ λεγόμενος «ἐπίτιμος Πατριάρχης Φιλάρετος», ὁ ὁποῖος ὑпанεχώρησε ἀπό τήν ἀρχική του συμφωνία, δέν δέχεται τόν Τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, διότι δέν συμφωνεῖ μέ τήν κατάργηση τοῦ «Πατριαρχείου», τό ὁποῖο αὐτός ἀνακήρυξε. Ἐνδεχομένως, θά ὑπάρξουν καί ἄλλες ἐξελίξεις. Τά γεγονότα ὁμοιάζουν μέ μιά κινούμενη ἄμμο.

Πέμπτον. Ὑπάρχουν καί ἄλλες Τοπικές Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ὑπάγονται σέ ἄλλα Πατριαρχεῖα, οἱ ὁποῖες κατά καιρούς ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμία τους νά ἀποκτήσουν αὐτοκεφαλία, ἐπειδή ἀνήκουν σέ ἰδιαίτερες κρατικές ὀντότητες, βάσει τῶν Κανόνων, τοῦ λδ' τῶν Ἀποστόλων, ιζ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί λη' τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπως τό διετύπωσε ὁ Μέγας Φώτιος ὅτι τά ἐκκλησιαστικά συμμεταβάλλονται μέ τά πολιτικά. Ἐνδεχομένως νά ὑπάρχουν καί ἄλλες Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες πρὸς τό παρόν δέν ἔχουν ἐκφρασθῇ καί θά ζητήσουν τήν αὐτοκεφαλία. Ἔχουν δημοσιευθῇ συγκεκριμένα ὀνόματα Ἐκκλησιῶν, τά ὁποῖα δέν θέλω νά μνημονεύσω ἐδῶ, γιά νά μή δημιουργηθῇ ἓνα ἐπὶ πλέον πρόβλημα.

Βεβαίως, τό λεγόμενο αὐτοκέφαλο στήν πρώτη χιλιετία λειτουργοῦσε διαφορετικά ἀπό ὅ,τι λειτουργεῖ στήν δεύτερη χιλιετία μέ βάση τήν ἀρχή τῆς Φεουδαρχίας, τῆς Μεταρρύθμισης καί τήν ἀρχή τῶν ἐθνότητων πού ἐμφανίσθηκε τόν 12ο αἰῶνα καί ἀναπτύχθηκε μέ τόν Διαφωτισμό καί τήν Γαλλικὴ Ἐπανάσταση τόν 18ο αἰῶνα, ὅπως τό ἀνέλυσε ὁ καθηγητής π. Γρηγόριος Παπαθωμᾶς.

Αὐτό σημαίνει ὅτι θά πρέπει νά ληφθῇ μιά ἀπόφαση γιά τό πῶς χορηγεῖται τό αὐτοκέφαλο, μέσα στό πλαίσιο τῆς συνοδικότητος καί τῆς ἱεραρχικότητος τοῦ

πολιτεύματος της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γιά νά μήν δημιουργοῦνται συνεχῶς ἐντάσεις καί σχίσματα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ ἀφορμή τό θέμα αὐτό.

Ὅπως κατ' οἰκονομίαν καί πρός καιρόν ἐλήφθη ἀπόφαση γιά τήν διασπορά, ἥτοι τήν λεγόμενη «αἵρεση τῆς συνεδαφικότητας», μέ τίς Ἐπισκοπικές Συνελεύσεις, ἔτσι πρέπει νά ληφθῇ ἀπόφαση γιά τό θέμα τῆς χορήγησης αὐτοκεφαλίας σέ μιά Ἐκκλησία.

Εἶναι γνωστόν ὅτι ἔγινε μιά τέτοια προσπάθεια γιά νά ἐπιλυθῇ τό σοβαρό αὐτό πρόβλημα, ἀλλά δυστυχῶς σταμάτησε στό σημεῖο στό ποίος θά ὑπογράφη τόν Τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, δηλαδή ὑπονομεύθηκαν τά προνόμια τῆς Πρωτόθρονης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης.

Στίς ἡμέρες μας αὐτό πλέον εἶναι τό ζητούμενο, ὅτι, δηλαδή, πρέπει νά ἐπανέλθῃ ἡ συζήτηση γιά τήν χορήγηση τοῦ αὐτοκεφάλου –ἤδη γιά τό περιεχόμενο τοῦ κειμένου ὑπάρχει πανορθόδοξη ἀπόφαση– ὅχι μόνον γιά τήν Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας, ἀλλά καί γιά ἄλλες ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες, ἄλλων Πατριαρχείων, ὥστε νά μήν ἀρχίσουν νέες ἐντάσεις καί νέα σχίσματα. Εἶναι εὐνόητον ὅτι αὐτό πρέπει νά τό ἐπλύση μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος ἢ ἡ Συνάντηση τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Πάντως, ὅλα αὐτά περιπλέκουν τό πρόβλημα καί γιά νά μή μονιμοποιηθῇ ἡ σχισματική αὕτη κατάσταση, κατά τό λόγιον «τό πολυχρόνιον καί δυσθεράπευτον», πρέπει νά βρεθῇ μιά λύση.

β) Μερικές ἀτυπες ἐνέργειες

Ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, τό ἐρώτημα τό ὁποῖο τίθεται εἶναι τό πῶς θά ἐπιλυθῇ αὐτό τό σοβαρό ἐκκλησιαστικό ζήτημα, τό ὁποῖο δημιουργεῖ προβλήματα στίς σχέσεις μέ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Δέν ἔχω ἀκούσει μέχρι τώρα σοβαρές προτάσεις γιά τήν ἐπίλυση τοῦ θέματος. Ἡ μοναδική σοβαρή πρόταση πού ἀκούσθηκε εἶναι νά συγκληθῇ μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος ἡ ὁποία θά ἀντιμετωπίσῃ τό θέμα αὐτό καί θά λάβῃ τελικές αποφάσεις. Μερικές ἄλλες προτάσεις πού ἐτέθησαν δέν μποροῦν οὔτε κἄν νά συζητηθοῦν, γιατί δέν μποροῦν νά ὑλοποιηθοῦν.

Ὅμως, τό θέμα εἶναι ὅτι, προκειμένου νά ἀποφασισθῇ σύγκληση μιᾶς Πανορθόδοξου Συνόδου, πρέπει νά ὑπάρξῃ σοβαρή προετοιμασία καί συγκεκριμένη πρόταση στήν ὁποία νά συγκλίνη ἡ πλειοψηφία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί φυσικά νά τήν ἀποδεχθοῦν τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας. Διότι δέν μπορεῖ νά συγκληθῇ μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος ἢ Συνάντηση

Προκαθμενων των Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἂν δέν τήν καλέσῃ ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί ἂν δέν ἔχῃ ὠριμάσει τό θέμα γιά λύση. Καί, βεβαίως, ἐάν προηγουμένως δέν ὑπάρχῃ σύγκλιση ἀπόψεων σέ μιᾷ συγκεκριμένη πρόταση τήν ὁποία νά ἀποδεχθοῦν οἱ κατά Τόπους Ἐκκλησίες, κυρίως τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας, δέν ὑπάρχει λόγος νά γίνη ἡ Πανορθόδοξος Σύνοδος.

Αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει κάποιοι ἐκκλησιαστικοί παράγοντες νά ἐπεξεργασθοῦν μιᾷ πρόταση τήν ὁποία εἶναι δυνατόν νά ἀποδεχθῇ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας. Βεβαίως, πρέπει νά ὑπάρχῃ συζήτηση καί μέ τήν πολιτική ἡγεσία τῆς Οὐκρανίας. Διότι, ἂν κρίνω τά πράγματα σέ σχέση μέ τήν χορήγηση τῆς αὐτοκεφαλίας στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί τήν χορήγηση τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν σέ αὐτήν, ὑπῆρξε ἀπόφαση καί ἀποδοχή τῶν τριῶν παραγόντων, ἥτοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

Ἐάν δέν γίνη μιᾷ τέτοια σοβαρή προεργασία, μέ ἐπίπονες ἐνέργειες, μέ νηφαλιότητα, μέ διάκριση καί προσευχή, δέν εἶναι δυνατόν νά συνέλθῃ ἡ Πανορθόδοξη Σύνοδος, γιατί τότε θά συνέλθῃ γιά νά ἐπικυρωθῇ ἡ διαφωνία καί, φυσικά, θά ἀποτύχῃ νά λάβῃ συγκεκριμένη ἀπόφαση. Ἔτσι θά φανῇ ἀκόμη περισσότερο ἡ διάσπαση πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

γ) Μιά πρόταση γιά ἐπεξεργασία

Ποιά, λοιπόν, θά μπορούσε νά εἶναι μιᾷ πρόταση πού θά μπορούσε νά τύχῃ μιᾶς σοβαρῆς ἐπεξεργασίας; Θά προσπαθῆσω νά συγκεκριμενοποιήσω μιᾷ πρόταση πού, ἐνδεχομένως, θά ἔχῃ ἐλλείψεις καί θά χρειασθῇ νά γίνουν βελτιώσεις.

Πρῶτον. Θά πρέπει νά γίνη μιᾷ, ἔστω καί ἄτυπῃ κατ' ἀρχήν, συνάντηση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας γιά νά ἀποφασισθῇ ἡ συνέχιση τοῦ διαλόγου γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς συζήτησης γιά τό πῶς χορηγεῖται τό αὐτοκέφαλο σέ μιᾷ Ἐκκλησίᾳ καί νά καθορισθῇ ἕνα προσχέδιο ἐπιλύσεως τοῦ θέματος τῆς Οὐκρανίας, σύμφωνα μέ τά σημεῖα πού θά παρατεθοῦν πιό κάτω.

Δεύτερον. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας νά παύσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τόν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καί νά μὴν τόν μνημονεύῃ στὰ Δίπτυχα καί μάλιστα ὡς πίεση γιὰ νά μὴ δοθῇ ἡ αὐτοκεφαλία στὴν Οὐκρανία καί ἔπειτα νά παροτρύνῃ τοὺς πιστοὺς του νά μὴ συμμετέχουν σέ Λειτουργίες καί ἀκολουθίες στίς ὁποῖες μνημονεύεται ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, δέν συνιστᾷ ἐκκλησιαστικὴ σοβαρὴ πράξη.

Δέν μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῇ τό Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, πού εἶναι Μυστήριον ἐνότητος, καί τό Μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως γιὰ νά ἀσκοῦνται πιέσεις σέ ἄλλες Ἐκκλησίες, καί μάλιστα γιὰ πράγματα δευτερεύοντα.

Κατ' ἐπέκταση, εἶναι ἀπαράδεκτο τό γεγονὸς πού ἐπικρατεῖ σέ ἀρχιερατικὰ συλλεΐτουργα Ἀρχιερέων ἀπὸ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, οἱ Ἀρχιερεῖς νά ἀπέχουν ἀπὸ τὴν συμμετοχὴ τους στὴν θεία Λειτουργία, ἐπειδὴ σέ αὐτὴν συμμετέχουν ἐκπρόσωποι ἄλλων Ἐκκλησιῶν, μέ τίς ὁποῖες ἔχουν ἀκοινωνησία καί ταυτόχρονα νά συμμετέχουν στὰ ἐπίσημα γεύματα καί δεῖπνα, συμπροσευχόμενοι καί συνευωχούμενοι.

Γι' αὐτό, προκειμένου νά ἀρχίσῃ μιά προσπάθεια ἐπιλύσεως τοῦ θέματος αὐτοῦ, θά πρέπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας νά ἄρῃ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ καί ὡς ἔνδειξη καλῆς θελήσεως ὁ Πατριάρχης Μόσχας νά ἀρχίσῃ νά μνημονεύῃ τόν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη στὰ Δίπτυχα.

Ἄλλωστε, πρέπει νά ἐξασφαλισθῇ ἡ δυνατότητα διαλόγου μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, γιατί διαφορετικά, ὅταν βρίσκονται σέ ἀπομόνωση, δέν θά λυθῇ ποτέ τό θέμα αὐτό.

Τρίτον. Ὁ διάλογος μεταξύ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρέπει νά ἔχῃ ὡς βάση τὴν συμφωνία καί ἐπικύρωση τῶν δύο κειμένων τὰ ὁποῖα εἶχαν ἐτοιμασθῇ νά κατατεθοῦν στὴν Σύνοδο πού ἔγινε στὴν Κρήτη τὸν Ἰούνιο τοῦ 2016, ἀλλὰ τελικὰ δέν συμφωνήθηκε νά συζητηθοῦν στὴν Σύνοδο ἐκείνη καί νά ὑπογραφοῦν.

Πρόκειται γιὰ τὰ δύο κείμενα πού ἀφοροῦν τό *Αὐτοκέφαλο* καί τὰ *Δίπτυχα*. Εἶναι δύο κανονικά θέματα, τὰ ὁποῖα, ἂν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀντίθετη ἄποψη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μόσχας ὡς πρὸς τὸν τρόπο τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας καί κατατίθεντο στὴν Σύνοδο τῆς Κρήτης γιὰ ἀπόφαση, τότε δέν θά εἶχαμε τὰ θέματα αὐτά μέ τὴν Οὐκρανία σήμερα.

Ἐπομένως, πρέπει νά ἀρχίσῃ ἡ συζήτηση μεταξύ ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία διακόπηκε, γιὰ τό πῶς θά ὑπογράφεται ὁ Τόμος τῆς

Αὐτοκεφαλίας, ὥστε νά ὁλοκληρωθῇ ἡ συζήτηση γιά τό θέμα αὐτό. Μέσα στήν προοπτική αὐτή, θά ἀποφασισθῇ πῶς θά χορηγῇται ἐφ' ἑξῆς τό Αὐτοκέφαλο σέ μιά Ἐκκλησία, ὅπως ἔχει καθορισθῇ στό ὑφιστάμενο κείμενο γιά τήν Αὐτοκεφαλία, χωρίς νά παραθεωροῦνται τά κανονικά καί παραδοσιακά προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Τέταρτον. Ἀφοῦ μία προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή ἀπό ἐκπροσώπους ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐτοιμάσει τά δύο αὐτά κείμενα πού ἀφοροῦν τό Αὐτοκέφαλο καί τά Δίπτυχα, στήν συνέχεια, νά συγκληθῇ μία Σύνοδος τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μέ τίς συνοδεῖες τους, ἡ ὁποία θά τά ἐπικυρώσει.

Ἡ Πανορθόδοξη αὐτή Σύνοδος θά πρέπει νά προβῇ σέ διαπίστωση ὅτι σήμερα ὑφίστανται δεκατέσσερις Ἐκκλησίες, νά ἐπικυρώσει τήν Πατριαρχική ἀξία καί τιμή μερικῶν νεωτέρων Πατριαρχείων ὥστε νά λυθῇ καί μιά ἐκκρεμής κατάσταση, νά ἐπικυρώσει τήν ἀπόφαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιά τήν χορήγηση τῆς Αὐτοκεφαλίας στήν Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας ὥστε νά εἶναι δεκαπέντε Ἐκκλησίες καί νά ἀντιμετωπίσει ἐπί μέρους θέματα πού ἀνέκυψαν.

Πέμπτον. Θά πρέπει νά προσυνηνοηθῇ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον θά ἐπιλυθῇ καί θά ἰσχύσει τό ἐκκλησιαστικό καθεστῶς τῆς Οὐκρανίας σέ ὅλες τίς διαστάσεις του. Ἐνδεχομένως, θά πρέπει νά λυθῇ μέ ἐκκλησιαστική οἰκονομία «ἄχρι καιροῦ».

Μία λύση εἶναι νά βρεθῇ τρόπος στήν Αὐτοκέφαλη αὐτήν Ἐκκλησία νά ὑπαχθοῦν ὅλες οἱ ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες πού ὑπάρχουν στήν Οὐκρανία.

Περίπου νά ἰσχύσει κατ' οἰκονομία καί ἴσως ἄχρι καιροῦ αὐτό πού γίνεται στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, πού συνέρχονται καί συναποφασίζουν οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί οἱ Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐν Ἑλλάδι, τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν.

Ἐάν αὐτό γιά διαφόρους λόγους δέν μπορῇ νά ἰσχύσει καί στήν Οὐκρανία, τότε, θά μποροῦσε νά ἰσχύσει τό σύστημα πού ἐπικρατεῖ στήν Διασπορά μέ τίς Ἐπισκοπικές Συνελεύσεις, ὁ Κανονισμός λειτουργίας τῶν ὁποίων ψηφίσθηκε στήν Σύνοδο τῆς Κρήτης τό 2016. Ὑπάρχει, δηλαδή, ἔτοιμος Κανονισμός, πού μπορεῖ νά προσαρμοσθῇ καταλλήλως γιά τήν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας.

Μέσα στά πλαίσια αὐτά εἴτε μέ τήν μορφή διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἴτε μέ τήν μορφή τῆς λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων θά μποροῦσε νά λειτουργήσῃ μία Σύνοδος, ἡ ὁποία θά ἀποτελεῖται ἀπό ὅλες τίς ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες, ἡ ὁποία θά ἔχη ἕναν Ἀρχιεπίσκοπο. Καί, ἐάν αὐτό δέν μπορῇ νά γίνη, τότε μπορεῖ νά ἰσχύσει τό ὑφιστάμενο καθεστῶς στήν Ἑλλάδα, μέ τήν Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία – Νέες Χῶρες, τήν ἡμιαυτόνομη Ἐκκλησία τῆς Κρήτης

καί τίς Μητροπόλεις στά Δωδεκάνησα.

Οἱ Μητροπολίτες τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν θά μνημονεύουν τήν Ἐκκλησία στήν ὁποία ἀναφέρονται, δηλαδή ἤ τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ἤ τόν Πατριάρχη Μόσχας καί νά συμπληρώνουν καί τήν Σύνοδό τους, ἥτοι: «Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί Πατριάρχου ἡμῶν (Βαρθολομαίου ἤ Κυρίλλου) καί τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου τῶν ὀρθοτομούντων τόν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας».

Στήν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο πού θά ἀποτελεῖται ἀπό δώδεκα Ἀρχιερεῖς καί ὡς δέκατο τρίτο θά ἔχη τόν Πρόεδρο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νά συγκαταλέγωνται μέλη κατὰ ἴσον ἀριθμό ἀπό τίς ὑπάρχουσες ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες. Στήν Ἱεραρχία θά μετέχουν ὅλοι οἱ Ἱεράρχες τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας. Τήν πρώτη φορά πού θά συνέλθουν οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Αὐτοκεφάλου αὐτῆς Ἐκκλησίας θά μποροῦσε νά ἐκλεγῇ ἢ νά ἀποφασισθῇ ποιός θά εἶναι Προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Οὐκρανίᾳ.

Ἑκτον. Νομίζω ὅτι πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή πρέπει νά ἐργασθοῦν τόσο οἱ ἐκκλησιαστικοί, ὅσο καί οἱ πολιτικοί παράγοντες τῆς Οὐκρανίας. Ὅμιλῶ καί γιά πολιτικούς παράγοντες, γιατί πάντοτε, ἀκόμη καί στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ἀποφάσεις θεσπίζονταν μέ νόμο ἀπό τοὺς Αὐτοκράτορες. Γιατί, ἂν μιά Σύνοδος λαμβάνη μόνη της τίς ἀποφάσεις, τότε δέν εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμοσθοῦν, ἂν ἡ πολιτική ἐξουσία δέν παρέμβῃ γιά τήν κατοχύρωσή τους μέ νόμους. Αὐτός ἦταν ὁ λόγος, γιά τόν ὁποῖο τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τίς συγκαλοῦσαν οἱ Αὐτοκράτορες καί οἱ ἀποφάσεις τους τήν τελευταία ἡμέρα ἀναγινώσκονταν στό παλάτι ὅπου καί ἀποφασίζονταν νά ἰσχύσουν μέ νόμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενική Σύνοδο, ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος, ἀκριβῶς, γιατί ἔγινε στήν μεγάλη αἴθουσα τῶν Ἀνακτόρων πού εἶχε τροῦλλο.

Τά ὅσα ἀνέφερα προηγουμένως εἶναι κατὰ τήν γνώμη μου μιά κατ' ἀρχήν ρεαλιστική ἐκτίμηση τῆς καταστάσεως καί εἶναι μιά κατ' οἰκονομία «ἄχρι καιροῦ» πρόταση ἢ μᾶλλον ἕνα κατ' ἀρχήν σχεδίασμα, πού μπορεῖ νά βελτιωθῇ ἀκόμη περισσότερο ἢ νά ἀπορριφθῇ.

Βεβαίως καί κάθε καλύτερη πρόταση θά πρέπει νά τεθῇ καί νά μελετηθῇ, κυρίως ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τό ὁποῖο ἔχει μεγάλη διαχρονική πείρα στήν ἀντιμετώπιση σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων γιά νά ὁδηγήσῃ στήν ἐπίλυση τοῦ θέματος ὅχι μόνον στήν Οὐκρανία, ἀλλά, κυρίως, στίς σχέσεις μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες στήν παρούσα φάση βρίσκονται στό χειρότερο σημεῖο, τό ὁποῖο μᾶς θυμίζει λίγο τήν περιγραφή τῆς καταστάσεως τῆς

ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, πού ἀναφέρθηκε στήν ἀρχή τοῦ κειμένου αὐτοῦ.

Θά μποροῦσα καί ἐγώ νά σιωπήσω γιά νά εἶμαι ἀρεστός σέ ὅλους, ἀλλά ἀπό ἀγάπη στήν Ἐκκλησία καί ὄχι ἀπό ἄλλες σκοπιμότητες, ἀσχολήθηκα μέ τό θέμα καί κατέγραψα τίς σκέψεις μου, κατὰ τήν ἀρχή «δίδου σοφῶ ἀφορμήν, καί σοφώτερος ἔσται» (Παρ. θ', 9).

Νομίζω, καί στό θέμα αὐτό ἰσχύει ὁ μακαρισμός τοῦ Χριστοῦ: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί ὅτι αὐτοί υἱοί Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. ε', 9).

Σεπτέμβριος 2019

πηγή: <http://www.parembasis.gr>